

Od ekohydrologickej obnovy rašelinísk k obnove vody v krajine

1.12.2025, Pavol Polák

RAŠELINISKÁ

Rašeliniská patria medzi jedny z najvýznamnejších ekosystémov na Zemi. Sú významné z hľadiska biodiverzity, prispievajú k udržiavaniu vodnej bilancie a fungujú ako prirodzené zásobárne uhlíka.

- Hydrológia
- Vegetácia
- Pôda
- Biodiverzita
- Ekosystémové služby
- Adaptácia na vlhko
- Dynamická povaha
- Zraniteľnosť k narušeniu

Ekohydrologická obnova rašelinísk v Karpatoch

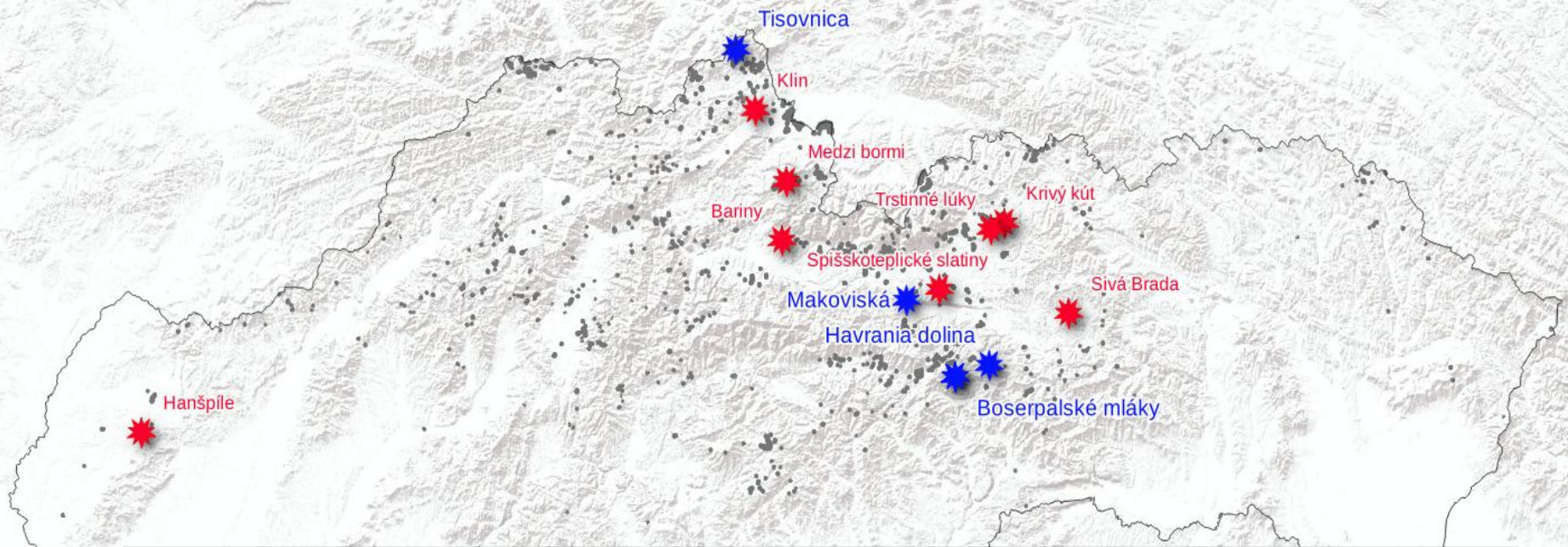
- nórske granty 2022 – 24/ 30 mesiacov; rozpočet < 1 mil. €, **NINA, Daphne, ŠOP SR, Mesto Spišská Belá, NP Slovenský raj, TANAP, PIENAP, Propopulo, Mestské lesy Dobšiná, Lesy SR**
- ciele: obnoviť vodný režim, podporiť biodiverzitu, obnoviť ich funkcie – proces rašelinenia – uchovanie uhlíka – znižovanie CO₂
- zvýšiť povedomie o význame rašelinísk a ich vplyv na zmenu klímy

Problémy, ktoré sme riešili

- odvodňovanie, meliorácie, pokles hladiny podzemnej vody
- degradácia mokradí a strata ich funkcií
- nedostatočné povedomie o ich význame

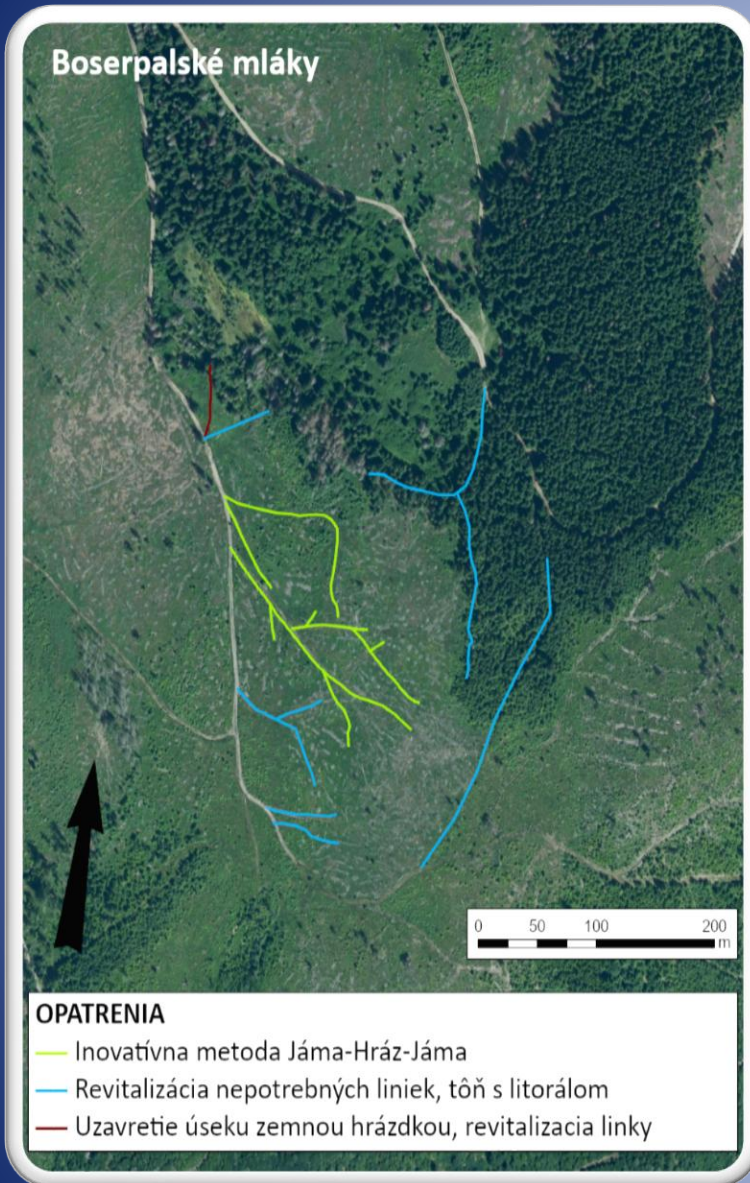

Por.č.	Lokalita	Kataster	Kompetencie	Vým. v ha	Natura 2000
1	Bariny	Jalovec	TANAP	18,72	
2	Boserpalské mláky	Dobšiná	NP Slovenský Raj	3,18	SKUEV0112
3	Hanšpíle	Záhorie, Plavecký Peter	CHKO Záhorie	40,34	SKUEV0163
4	Havrania dolina	Mlynky, Spišská Nová Ves	NP Slovenský Raj	12,18	SKUEV0785
5	Klinské rašelinisko	Klin, Slanica	CHKO Horná Orava	15,32	SKUEV0191
6	Krivý kút	Spišská Belá	PIENAP	33,4	
7	Makoviská	Nižná Šuňava	TANAP	95,21	
8	Medzi bormi	Zuberec, Habovka	TANAP	10,28	SKUEV0145
9	Sivá Brada	Spišské Podhradie	NP Slovenský Raj	22,06	SKUEV0105
10	Spišskoteplické slatiny	Spišská Teplica	TANAP	26,43	SKUEV0140
11	Tisovnica	Oravská Polhora	CHKO Horná Orava	15,27	SKUEV0187
12	Trstinné lúky	Spišská Belá	TANAP	60,04	SKUEV0945

Príklad

Obnova lokality – Boserpalské mláky

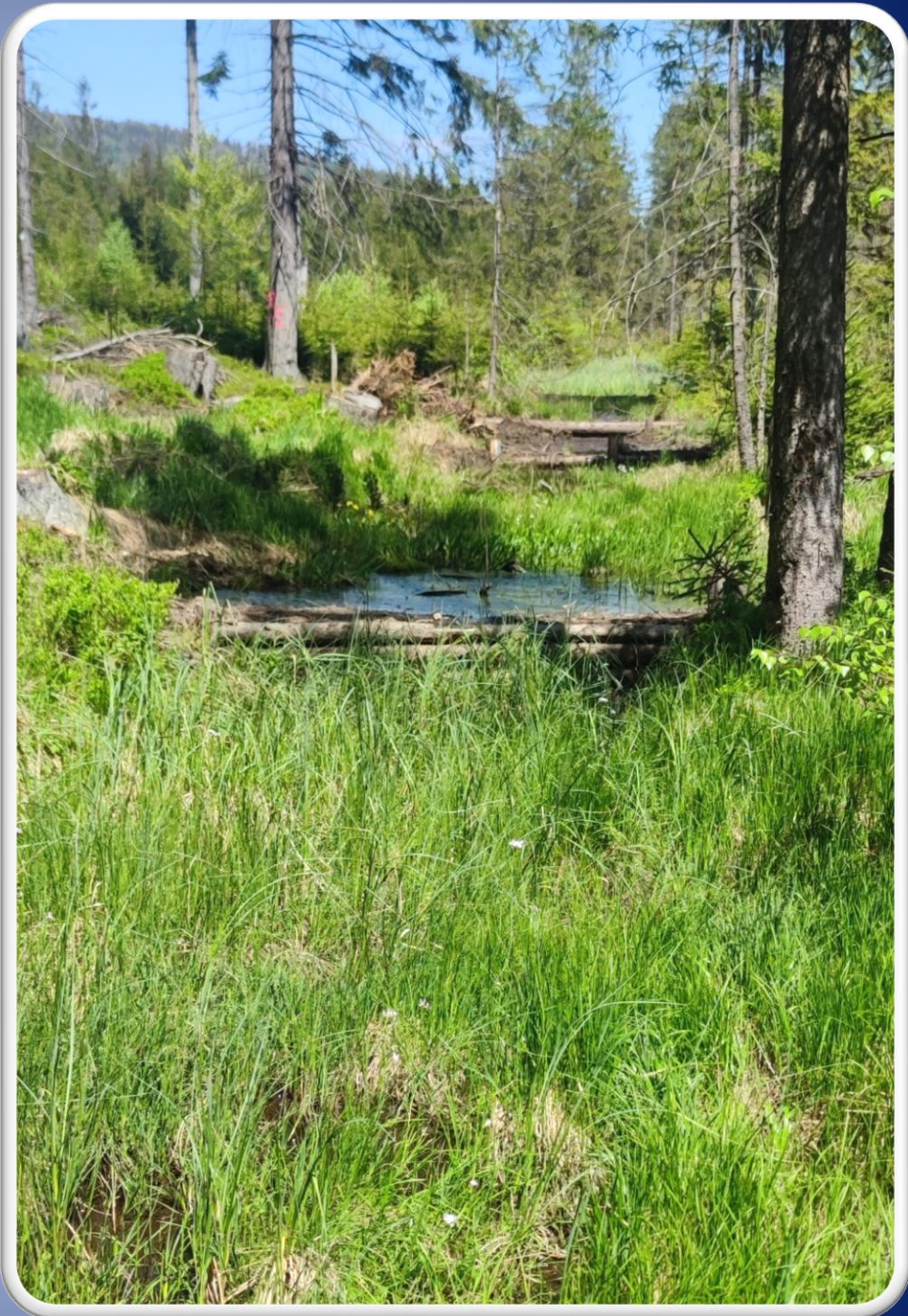

lokality	typ	opatrenie	parametre	oznacenie v mape
Boserpalské mláky	hydrológia	Inovatívna metóda Jáma-Hráz-Jáma	Dĺžka: 1000 m	
Boserpalské mláky	hydrológia	Revitalizácia nepotrebných liniek, tŕňe s litorálom (obr. 22)	Dĺžka: 550 m, šírka: 3 až 5 m	
Boserpalské mláky	hydrológia	Uzavretie úseku zemnou hrádkou, revitalizácia linky	Dĺžka: 70m, šírka: 2m	Prehrádzka, tŕň

Výsledky

- zlepšená hydrológia - prehradenie kanálov, oprava ciest, spomalenie odtoku, viac vody v území
- zvýšená biodiverzita - obnova mokradnej vegetácie a biotopov; zdravšie, vlhkejšie, stabilnejšie lesy s prirodzenejšou štruktúrou
- lepšia adaptácia krajiny na zmeny klímy - viac vody ostáva v krajine, CO₂ a menej vody v obci, zvýšenie rekreačných a oddychových miest

Príručka pre trvalo udržateľné obhospodarovanie mokradových lesov

Vytvorenie jazierka (tône)

Rašeliniskové alebo slatinné tône sú bežným prvkom v prírodných mokradových lesoch (a iných formách rašelinísk). Podporujú širokú škálu organizmov, ktoré výrazne prispievajú k biologickému bohatstvu rašelinísk. Mnohé druhy rastlín a hmyzu sa vyskytujú iba v jazierkach alebo okolo nich a nikde inde v rašeliniskách. Vytvorenie tóni môže preto zvýšiť hodnotu obnoveného mokradového lesa, najmä keď sa výskyt jazierok (tóni) regionálne výrazne znížil.

Obrázok 25 Školenie obhospodarovateľov mokradových lesov pri jazierku (tône) vybudovanej na lokalite Makoviská v rámci revitalizačných opatrení v závere bývalej približovacej linky, ktorá bola asanovaná. Hĺbka jazierka/tône je len približne 30 cm, tak aby sa rozrušili zhutnené časti približovacej linky. Materiál z jazierka sa premiestnil do telesa asanovanej časti cesty. (fotografia: © Pavol Polák)

Metodický príklad vychádza z postupu vyvinutého a uplatneného v Bois-de-Bel, uvedené Quintym a Rochefortom, 2003 (o experimentálnych postupoch v Bois-de-Bel všeobecne pozri tiež McCarter, Price, 2013).

- Optimálne sú jazierka/tône o veľkosti približne 75 – 150 m².
- Najlepšia je hĺbka 1 – 2 m. To umožňuje prítomnosť trvalého státia vody počas celej vegetačnej sezóny. Dôležité je tiež nezahĺbiť tónu hlbšie, ako je hĺbka rašelininy na mieste, do minerálneho substrátu pod rašelinou (alebo do nižšej hĺbky podľa vhodnosti pre druhy obojživelníkov, ktorým chceme zlepšiť podmienky v území). Splnenie týchto podmienok pomôže nájsť najlepšie umiestnenie tône.
- Mierny svah na jednej strane a strmý alebo vertikálny svah na druhej strane je najjednoduchší spôsob, ako vytvoriť tónu pomocou mechanického rýpadla, a zároveň pomáha zvyšovať biodiverzitu v jazierku.

Prínosy projektu

- Spolupráca – základ úspechu - obce, vlastníci, farmári, lesníci, ochrancí prírody, experti - zapojenie do riešení a realizácie
- Využívanie vedeckých poznatkov – dôkladné analýzy sú kľúčové pre zvolenie efektívnych riešení
- Trvácne riešenia – nie len technické zásahy

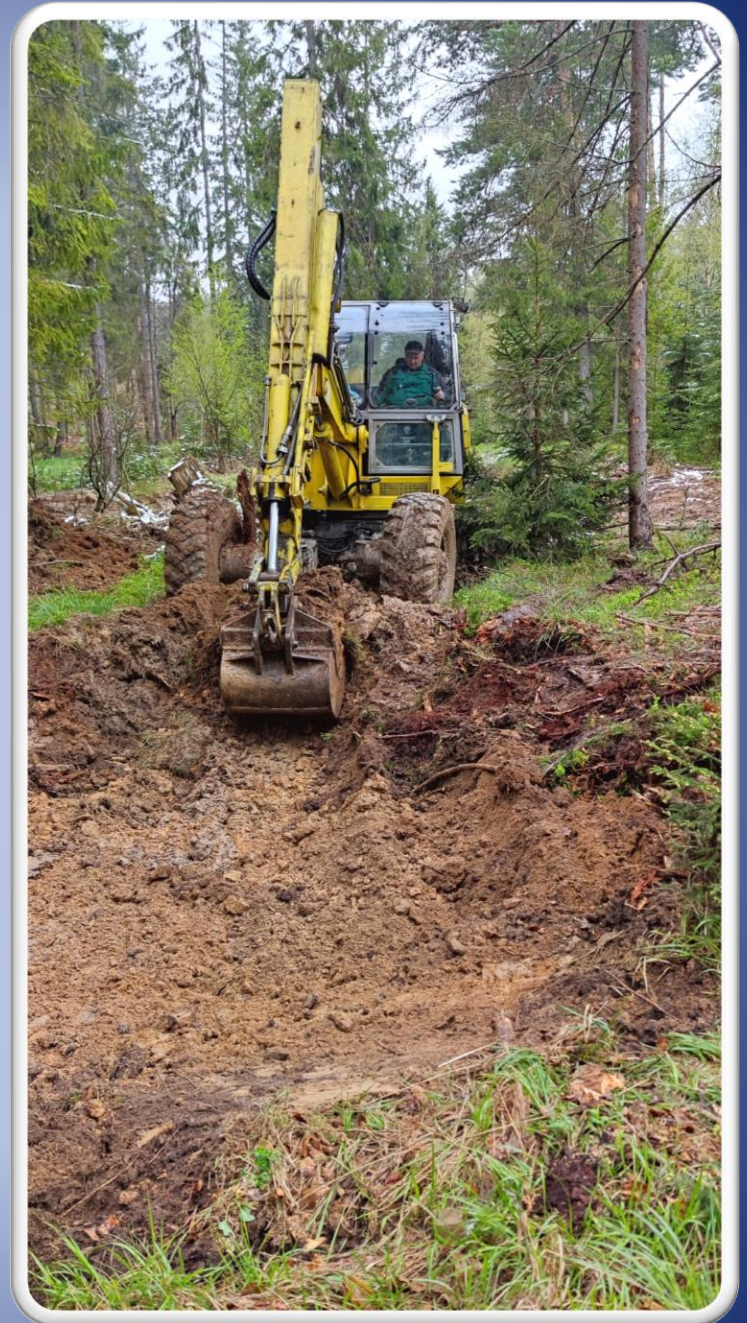

Pokračovanie

- skúsenosti prenášame do ďalších projektov
- aj do poľnohospodárskej krajiny
- problémy a princíp sú podobné ako pri rašeliniskách:

sucho, erózia, zvýšený odtok →
riešiť problémy tam kde vznikajú →
udržať vodu tam kde je zrážka →
spomaliť odtok/znížiť eróziu →
zvýšiť biodiverzitu → obnovovať
pôvodné prvky v krajine/zlepšenie
kvality pôd/zvýšenie množstva
vody v krajine

Zvýšené riziko povrchového odtoku a prívalových dažďov

Kľúčové zistenie: Na základe výsledkov modelovania Infiltračného potenciálu zrážok, bolo zistené, že viaceré časti katastra majú nízku schopnosť zadržiavať prívalové zrážky z veľkých blokov polí, čo môže viesť k zaplavovaniu dolinových častí obce a intravilánu.

Zvýšené riziko erózie pôdy

Kľúčové zistenie: Na základe kombinácie digitálneho modelu reliéfu, pôdných dát, spôsobu obrábania pôdy, pestovaných plodín a TVI bola identifikovaná vysoká zraniteľnosť nevhodne obrábaných svahovitých poľnohospodárskych plôch voči erózii.

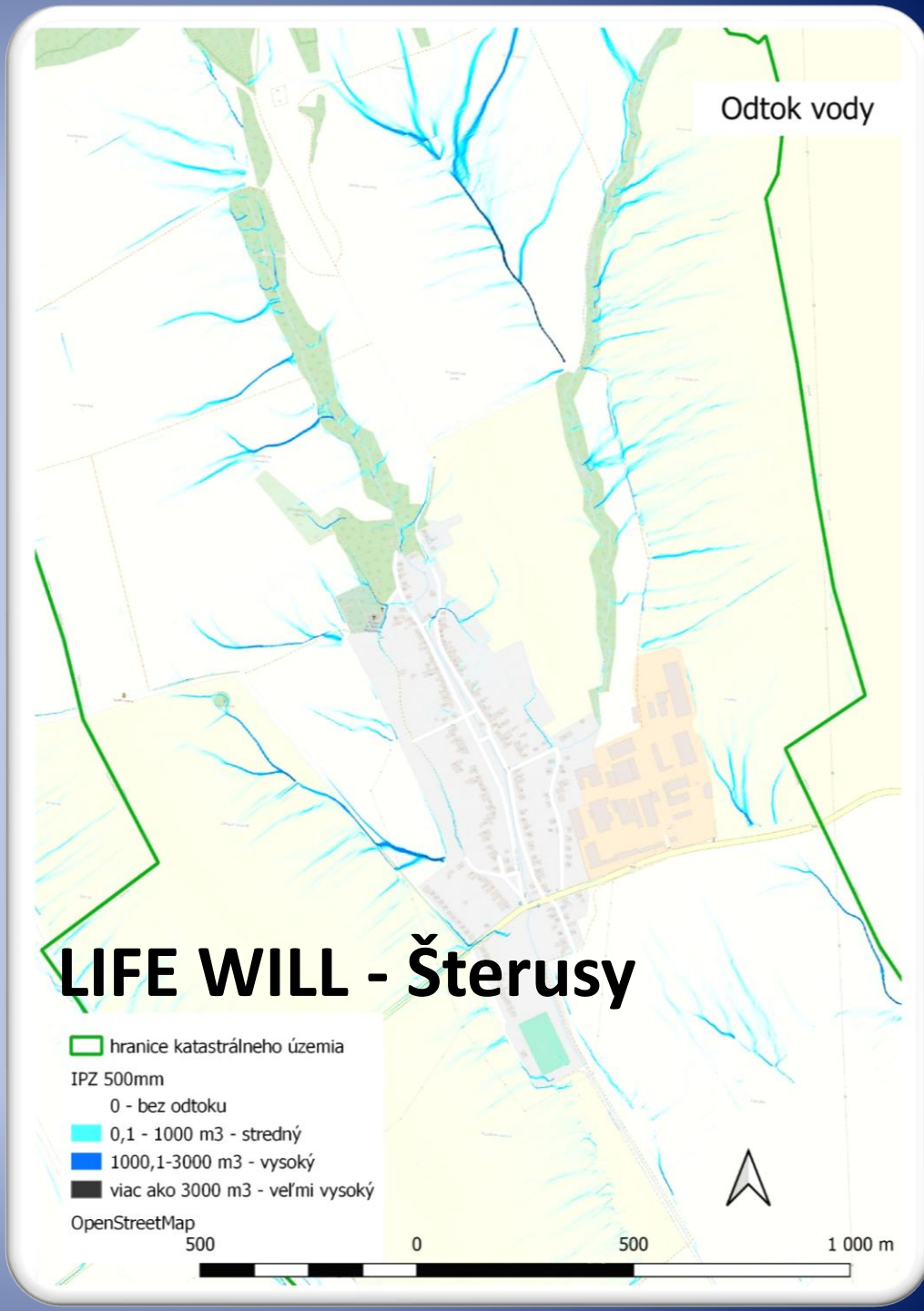
Zjednodušenie krajinnej štruktúry

Kľúčové zistenie: Na základe porovnania historických máp, ortofotomáp a spomienok obyvateľov so súčasnou krajinnou štruktúrou bolo identifikované výrazné zjednodušenie krajinnej štruktúry, najmä úbytok medzí, remízok, sádov, alejí, lúčnych pásov, členenie terénu a striedanie plodín na malých políčkach.

Poľnohospodárske parcely sa zväčšili, čo znížilo retenčnú schopnosť krajiny, zvýšilo vodnú a veternú eróziu pri dramatickom poklese jej biodiverzity.

Zníženie biodiverzity a ekologickej konektivity

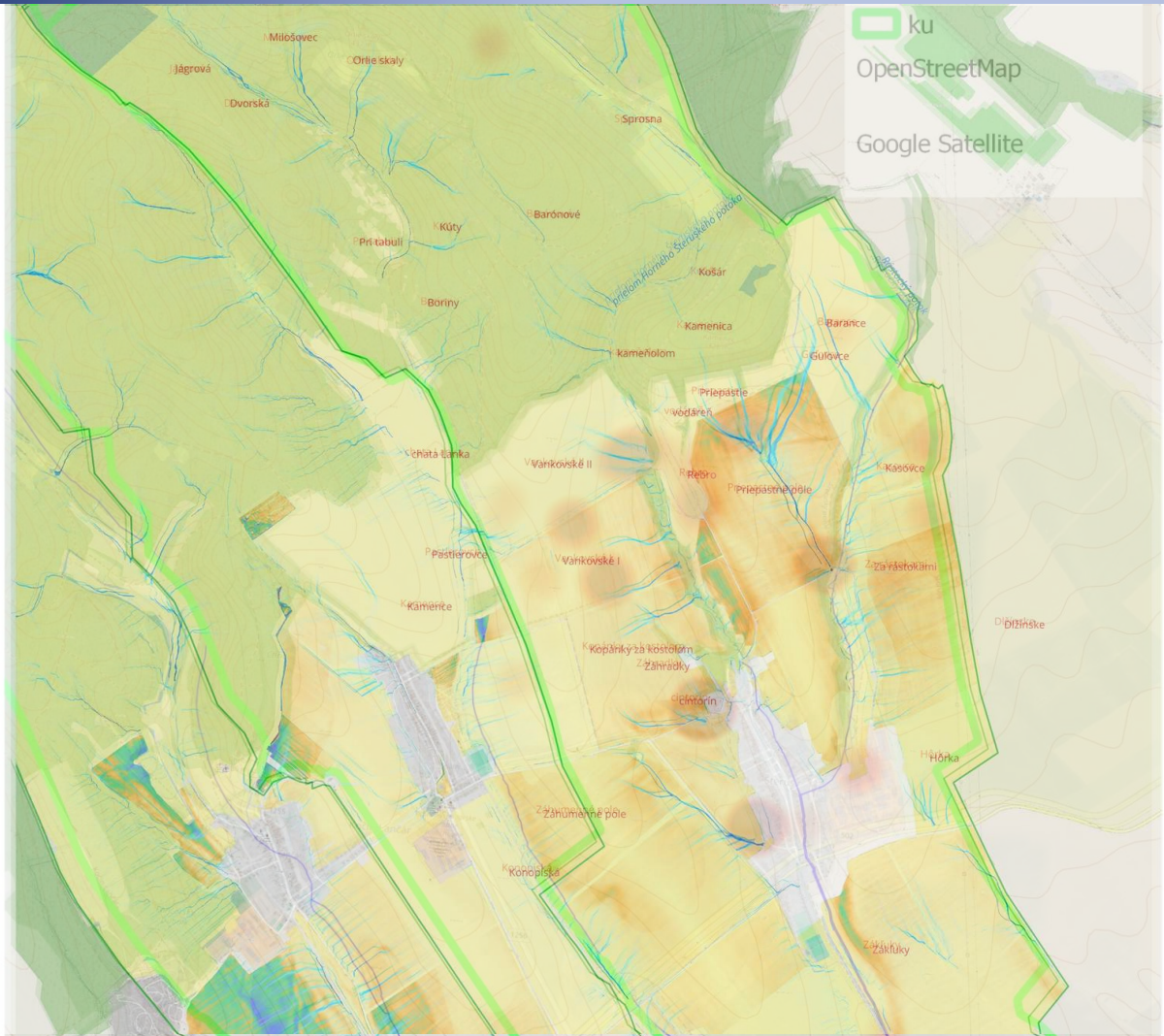
Kľúčové zistenie: Na základe biologických záznamov, stavu súčasnej krajinnej štruktúry a prieskumu biotopov bolo zistené, že krajina stráca druhovú rozmanitosť a spojitosť medzi biotopmi.

Sociologické zisťovanie, participatívny prístup, zvyšovanie povedomia a vzdelávanie

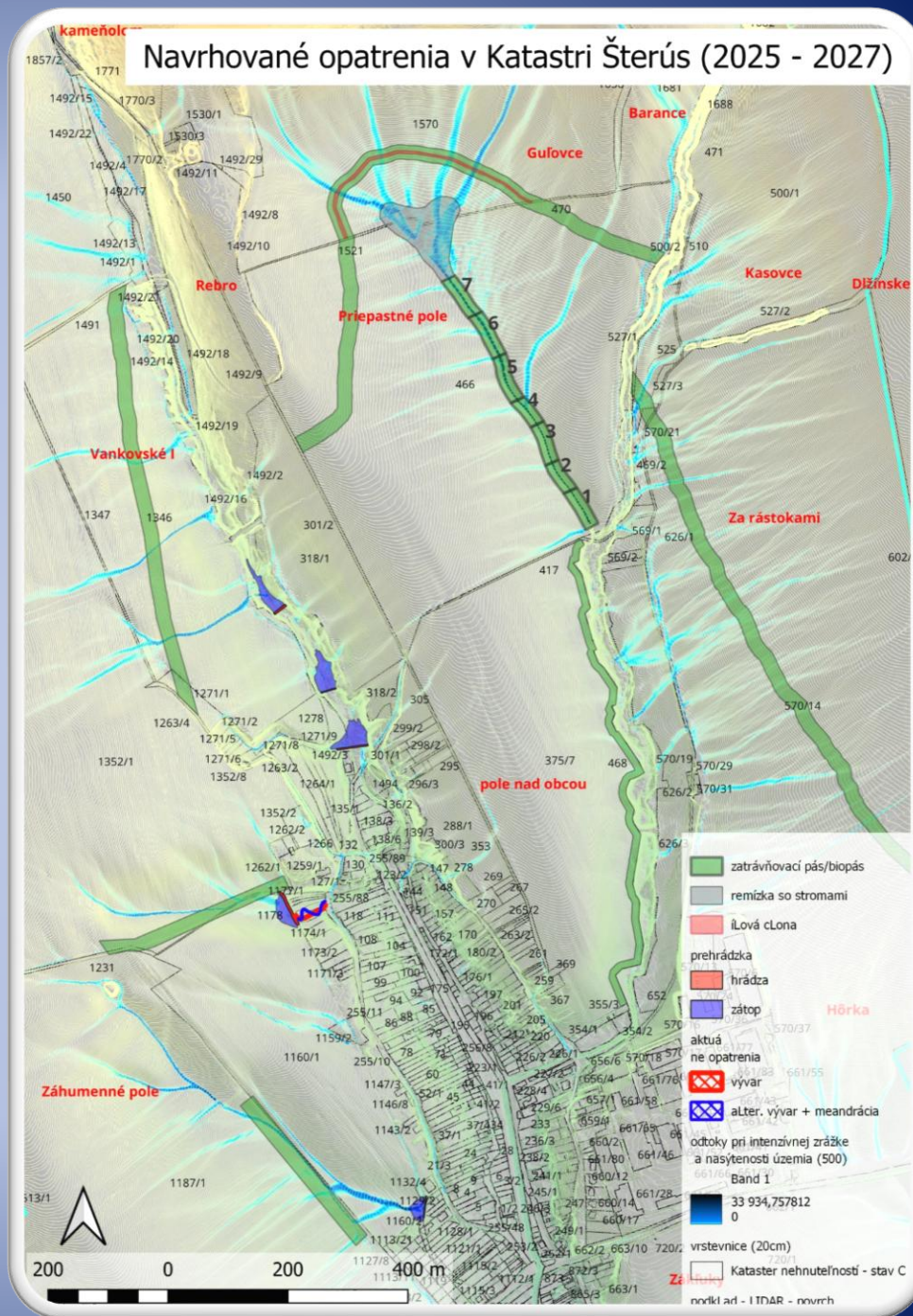
Hodnotenie krajinných rizík podľa sociologického prieskumu sa na mnohých miestach zhoduje s výsledkami krajino-ekologického prieskumu

Navrhované opatrenia:

- zasakovacie pásy - zatrávnenie,
- vrstevnicové obrábanie
- prehrádzky – prietočné
- mokrade,
- ílová clona
- medze,
- mikroretenčné prvky
- remízky/stromoradia
- štrkové lôžka
- vývary z kameňov
- doplnené malými prvkami zeleno-modrej infraštruktúry

Voda v krajine

- riešenia pre adaptáciu na zmeny klímy pre obce (lesy, poľnohospodárska pôda, tam kde problémy vznikajú)
- metodika pre obce: analýzy odtokov , erózie, sucha, krajinnej štruktúry, biodiverzity s prepojením na sociologický výskum a participatívne riešenia
- malé opatrenia → vysoká účinnosť → veľké efekty → trvalé riešenia
- <https://voda.daphne.sk>

🔹 Voda v krajine

Naše riešenia

Úspešné príklady

Staňte sa partnerom

O nás

Staňte sa partnerom

Spojme spolu sily pre vodu v krajine. V DAPHNE navrhujeme a realizujeme prírode blízke opatrenia, ktoré chránia pôdu, mokrade a biodiverzitu a znižujú dopady sucha, horúčav aj privalových dažďov.

**Keď zadržíme vodu tam kde ju potrebujeme – v lese,
na poliach, v krajine, tak bude bezpečnejší a lepší
život aj v okolitých obciach**

**ĎAKUJEM ZA
POZORNOSŤ**